

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN TÜRKİYE’DE BELEDİYELERİN KURUMSAL YAPILARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ*

Selahattin KAVUT¹

Öz

Bu çalışmada Türkiye’deki büyükşehir ve il belediyelerinin iklim değişikliği ile mücadeledeki rolünün kurumsal yapılarına yansımaları incelenmektedir. İklim değişikliğinin etkileri, kentlerde yoğun nüfus ve sanayileşme sebebiyle daha belirgin hale gelmekte ve belediyelerin bu süreçte önemi artmaktadır. Belediyelerin iklim değişikliği birimleri kurarak yerel düzeyde iklim politikaları ve iklim eylem planları oluşturması ve geliştirmesi beklenmektedir. Çalışmada literatür taraması yöntemi kullanılarak iklim değişikliğine ilişkin politikaların ve uygulamaların belediyelerin kurumsal yapıları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmada Türkiye’deki 30 büyükşehir ve 51 il belediyesi kapsam dâhilinde değerlendirilmiş ve bu belediyelerin iklim değişikliği ve sıfır atık birimlerini kurup kurmadıkları analiz edilmiştir. Sonuç olarak 30 büyükşehir belediyesinden 20’si, 51 il belediyesinden ise 31’i doğrudan iklim değişikliği ve sıfır atık birimini kurarak; bazı belediyeler ise çevre koruma ve kontrol birimleri bünyesinde yeniden yapılanmaya giderek iklim değişikliği ile mücadele sürecine eklenildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, Belediyeler, İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Birimi
JEL Sınıflandırması: Q54, Q56

THE IMPACT OF CLIMATE CHANGE ON ORGANISATIONAL STRUCTURES OF MUNICIPALITIES IN TÜRKİYE

Abstract

This study analyses the reflections of the role of metropolitan and provincial municipalities in combating climate change on their institutional structures in Türkiye. The impacts of climate change become more evident due to dense population and industrialisation in cities and the importance of municipalities increases in this process. Municipalities are expected to establish climate change units to formulate and develop climate policies and climate action plans at local level. In this study, the effects of policies and practices related to climate change on the institutional structures of municipalities are analysed by using the literature review method. In this study, 30 metropolitan and 51 provincial municipalities are evaluated within the scope, and it is analysed whether these municipalities have established climate change and zero waste units in Türkiye. As a result, not only 20 out of 30 metropolitan municipalities and 31 out of 51 provincial municipalities have directly established climate change and zero waste units, but also some municipalities have joined the process of combating climate change by restructuring within environmental protection and control units.

Keywords: Climate Change, Municipalities, Climate Change and Zero Waste Unit
JEL Classification: Q54, Q56

* Bu çalışma 16-18 Mayıs 2024 tarihleri arasında Tunceli’de düzenlenen 24. Uluslararası Kamu Yönetimi Forumu - Munzur Üniversitesi adlı etkinlikte sözlü bildiri olarak sunulmuş ve özeti kongre/konferans/sempozyum bildiri özet kitabında basılmış “İklim Değişikliğinin Türkiye’de Belediyelerin Kurumsal Yapıları Üzerindeki Etkileri” başlıklı bildirinin tamamlanmış halidir.
¹ Dr., Bingöl Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, e-posta: Kavut_s@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0003-3876-1203>

1. GİRİŞ

İklim değişikliği günümüzde ciddi bir tehdit olarak kabul edilmekte ve acil eylem gerektirmektedir. Özellikle kentler, iklim değişikliğinin etkilerinin en yoğun hissedildiği alanlar arasında yer alır. Kentlerde nüfus yoğunluğu, sanayi faaliyetleri, ulaşım, fosil enerji tüketimi, altyapı sistemleri gibi faktörlere bağlı olarak iklim değişikliğinin etkileri daha belirgin bir şekilde görülmektedir. Bu bağlamda, belediyelerin rolü ve kurumsal yapılanmaları iklim değişikliği ile mücadelede belirleyici bir öneme sahiptir.

İklim değişikliği, küresel bir sorun olarak tanımlanmıştır. İklim değişikliği konusu ulus üstü çeşitli kurumlar tarafından ele alınmış ve uluslararası çabalar ile küresel politikalar oluşturulmuştur. Bu bağlamda, kentlere de sorumluluklar yüklenmiş ve yerel yönetimlerin rolü önemli hale gelmiştir. Çünkü belediyeler, doğrudan vatandaşların yaşadığı yerlerde hizmet sunmakta ve çevresel politikaları uygulamaktadır. Türkiye gibi iklim değişikliğinin etkilerinin belirgin olduğu ülkelerde, belediyelerin bu konuda kurumsal yapılanmaları içerisinde iklim değişikliği birimlerini kurmaları önem kazanmaktadır.

Türkiye’de kentlerin iklim değişikliği ile mücadele edebilmeleri için yerel düzeyde azaltım ve uyum politikalarını oluşturmaları ve bu politikaların aracı olan iklim eylem planlarını hayata geçirmeleri beklenmektedir. Bu çalışmaların yapılabilmesi için kentlerde iklim mücadelesinin politik ayakları olan belediyelere önemli görevler düşmektedir. Bu anlamda Türkiye’de belediyelerin yerel iklim politikalarını oluşturabilmeleri, iklim eylem planlarını hazırlayabilmeleri ve iklim değişikliği ile mücadelede kamuoyu bilincini artırabilmeleri için bu alanda kurumsallaşmaları gerekir. Bu bağlamda belediyelerin yeni birimler kurmaları veya var olan birimleri iklim değişikliği ve sıfır atık konusunu da ele alacak şekilde yeniden yapılandırmaları gerekir. Türkiye’de iklim değişikliği konusu kentsel gündeme girdiği için belediyeler yeniden yapılanmakta ve iklim değişikliği ve sıfır atık birimlerini kurarak iklim değişikliğinin zararlı etkilerine karşı mücadele sürecine dâhil olmaktadır.

Bu çalışma, Türkiye’deki belediyelerin iklim değişikliği ile mücadeledeki rolünü ve kurumsal yapılarını ele almaktadır. Öncelikle iklim değişikliği sorunu ve küresel iklim politikaları ele alınmıştır. Kentlerin iklim değişikliği ile mücadelesine dair genel bir çerçeve çizilmiştir. Ardından iklim değişikliğinin belediyelerin kurumsal yapılanmaları ile bağlantısı üzerinde durulmuştur. Yöntem başlığı altında çalışmanın yöntemine ve kısıtlılığına yer verilmiştir. İklim değişikliği bağlamında Türkiye’deki belediyelerin kurumsal yapılanmaları başlığı altında belediyelerin özel birimler kurup kurmadığına dair detaylı bilgiler verilmiştir. Sonuç başlığı altında çalışmanın bulgularına dair genel bir değerlendirme yapılmıştır.

2. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ SORUNU VE POLİTİKALARIN OLUŞUMU

İklim, en genel anlamı ile her gün karşılaştığımız hava durumu ile hava olaylarının uzun yıllar boyunca yapılan ölçümlerin ortalaması olarak ifade edilebilir (Kurnaz, 2019:18). İklim değişikliği kavramı, “*karşılaştırılabilir zaman dilimlerinde gözlenen doğal iklim değişikliğine ek olarak, doğrudan veya dolaylı olarak küresel atmosferin bileşimini bozan insan faaliyetleri sonucunda iklimde oluşan bir değişiklik*” olarak tanımlanmaktadır (United Nations Framework Convention on Climate Change [UNFCCC], 1992:3). İklim değişikliği, genellikle onlarca yıl ve daha uzun süre devam eden ve istatistiksel açıdan anlamlı olan iklimin ortalama durumundaki değişimler olarak ifade edilmektedir. İklim değişikliği, doğal iç süreçlerden veya güneş döngülerindeki modülasyonlar, volkanik patlamalar ve atmosferin bileşimindeki veya arazi kullanımındaki kalıcı antropojenik değişiklikler gibi dış etkenlerden kaynaklanabilir (Intergovernmental Panel on Climate Change [IPCC], 2021:2222). Bu kapsamda günümüzde iklim değişikliği sorunu insan faaliyetleri kaynaklı antropojenik etkilere dayandırılmaktadır.

İklimdeki değişimi ortalama sıcaklığın yükselmesi, mevsimsel anomalilerin artışı ve uç hava olaylarının giderek artan sıklık ve şiddete karşımıza çıkmasıyla deneyimlemekteyiz. Mevcut iklime dair

bildiklerimiz anlamını hızla yitirmekte ve insanlar, alışık olmadıkları ve beklentilerin ötesinde gerçekleşen hava olaylarına maruz kalmaktadırlar. Bu durum bir taraftan su kıtlığı, hava kirliliği, sıcaklık artışları, kuraklık, soğuk dalgalar, taşkınlar gibi iklime bağlı riskleri çoğaltırken, diğer taraftan tarımsal üretimde verimliliği düşürüp gıda arzında daralmaya ve fiyat artışlarına yol açabilmektedir. Tüm bu olumsuzlukların kaynağı olan iklim değişikliği insanlığın geleceği için küresel bir tehdit oluşturmaktadır. Bu anlamda uluslararası toplum, merkezinde iklim sorununun yer aldığı bir kriz (Balaban vd., 2021:9-10) ile karşı karşıyadır.

İklim değişikliği sorununun çözümü için uluslararası toplumun çabaları ile politikalar şekillenmektedir. İklim değişikliği sorununa karşı küresel, ulusal ve yerel düzeyde etkin bir şekilde mücadele edebilmek için politika, strateji ve eylem planlarının hazırlanarak uygulanması gerekmektedir. Oluşturulan politikalarda ulus devletler, ulus üstü kent ağları, bölgesel yönetimler, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, özel sektör gibi değişik aktörlerin sorumluluk alması ile iklim değişikliği sorununun üstesinden gelinebileceği öngörülmektedir.

Küresel bir sorun olan iklim değişikliğine ilişkin somut adımlar 1980’li yılların ortasında atılmıştır. 1988 yılında Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) kurularak iklim değişikliği ile mücadelenin bilimsel temelleri oluşturulmaya çalışılmıştır. IPCC, iklim değişikliği ile mücadelede bu konuda yazılmış olan bilimsel çalışmaları incelemekte ve bunların bulgularını değerlendirme raporları haline getirerek kamuoyu ile paylaşmaktadır. IPCC’nin bünyesinde üç çalışma grubu vardır. Bilim insanları bu çalışma gruplarında iklim değişikliği sorununun farklı boyutlarını ele alarak IPCC’nin hazırlamış olduğu değerlendirme raporlarına katkı sağlamaktadırlar. Birinci çalışma grubu iklim değişikliğinin bilimsel temellerini; ikinci çalışma grubu iklim değişikliğinin etkilerini, uyum ve zarar görülebilirlik durumunu; üçüncü çalışma grubu ise iklim değişikliğini önleme konusunu ele almaktadır (IPCC, 2024).

IPCC’nin birinci değerlendirme raporunda iklim değişikliği ile mücadelede uluslararası bir anlaşmaya ihtiyaç olduğu ortaya konulmuştur. Bu önerinin hayata geçirilmesinde liderliği Birleşmiş Milletler (BM) üstlenmiştir. İki yıl süren hazırlık sürecinin ardından uluslararası iklim anlaşmasının ana sözleşmesi olan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi² (UNFCCC) 1992 yılında Brezilya’nın Rio kentinde toplanan zirvede kabul edilmiştir (Balaban vd., 2021:20-21). Sözleşme, 21 Mart 1994’te yürürlüğe girmiştir. Uluslararası çabaların gayreti ile ortaya çıkan bu sözleşme, küresel iklimi korumak için hükümetler arası seviyede iklim değişikliğine bağlı ilk çerçeve anlaşması olması açısından önemli bir adım olarak kabul edilmektedir (Kavut, 2023: 39). Çerçeve Sözleşmesinde bağlayıcılığı olmamakla birlikte “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar” ilkesi benimsenmiştir. Sözleşmeye taraf ülkeler iklim değişikliği sorunu ile mücadelede gelişmişlik düzeyleri, tarihsel sorumlulukları ve kalkınma önceliklerine göre farklı gruplara ayrılmış ve ülke grupları için farklı sorumluluklardan söz edilmiştir (UNFCCC, 1992). Sözleşme; sera gazı salımlarını azaltmaya ilişkin genel ilkeleri, eylem stratejilerini ve yükümlülükleri düzenler. Gelişmiş ülkelerin sözleşme kapsamındaki temel yükümlülüğü, sera gazı salımlarını 2000 yılına kadar 1990 yılındaki düzeyde tutmaktır (Türkeş, 2006:6).

Çerçeve Sözleşmenin ilkelerini bağlayıcı hale getiren 1997 yılında kabul edilen ve 2005 yılında yürürlüğe giren Kyoto Protokolü olmuştur. Kyoto Protokolünün iki taahhüt dönemi bulunmaktadır. 2008-2012 yıllarını kapsayan birinci taahhüt döneminde, Sözleşmenin Ek-I listesinde yer alan ülkelerin sera gazı salımlarını 1990 yılı seviyesine nazaran en az %5 oranında azaltma yükümlülüğü getirilmiştir. Söz konusu yükümlülükler Kyoto Protokolünün Ek-B listesinde yer verilmiştir. 2013-2020 yıllarını kapsayan ikinci taahhüt döneminde, Ek-B listesinde yer alan ülkeler için sera gazı salımlarını 1990 yılına

² Bundan sonraki kısımlarda Çerçeve Sözleşmesi veya Sözleşme olarak ifade edilecektir.

göre 2020 yılına kadar en az %18 oranında azaltma yükümlülüğü getirilmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2024).

Kyoto Protokolü sonrasında bağlayıcılığı olan uluslararası bir iklim anlaşması, ancak 2015 yılında çözüme kavuşabilmiştir. 2015 yılında Paris’te düzenlenen İklim Konferansında 196 ülkenin imzalamış olduğu Paris Anlaşması kabul edilmiştir. Söz konusu anlaşma 2016 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma küresel ısınmanın 2°C’nin altında tutulmasını ve mümkün oldukça 1,5°C ile sınırlandırılmasını öngörmektedir. Bunun için tüm ülkelerin sorumluluk alarak emisyon azaltım yükümlülüğünü kendilerinin belirleyip deklare etmeleri beklenmektedir (Balaban vd., 2021:22).

Paris Anlaşması, uluslararası çabalar ile yerel politika ve eylemleri buluşturmaya çalışmakta ve bu sebeple önceki girişimlerden daha etkili görünmektedir. Ülkeler iklim değişikliğine ilişkin olarak gönüllük esaslı çerçevesinde emisyon azaltım hedeflerini ortaya koymakta ve kendi koydukları hedefleri gerçekleştirmeye odaklanmaktadır. Bununla birlikte Paris Anlaşması gelişmiş ülkelerin, iklim değişikliği politikalarını oluşturmak için fon ve ekonomik teşviklerden yoksun olan ülkelere finansal ve teknolojik destekte bulunulmasını da kabul etmektedir (Öztürk ve İba Gürsoy, 2023:528).

Türkiye’de merkezi yönetim iklim değişikliği sorunu ile mücadele edebilmek için küresel iklim politikalarına taraf olmuştur. Bu kapsamda Türkiye 2004’te Çerçeve Sözleşmesine, 2009’da Kyoto Protokolüne ve 2021’de Paris Anlaşmasına taraf olmuştur. Türkiye’nin uluslararası sözleşmelerde öngörülen sorumlulukları yerine getirebilmesi için iklim değişikliğine ilişkin politikalar, stratejiler ve eylem planlarını oluşturması gerekmektedir. Bu doğrultuda 2010-2023 yıllarını kapsayan dönemde Türkiye İklim Değişikliği Strateji Belgesi, 2011-2023 yıllarını kapsayan dönemde Türkiye’nin İklim Değişikliği Eylem Planı, 2024-2030 yıllarını kapsayacak dönemde İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı ile İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanarak uygulamaya konulmuştur. Türkiye’de iklim değişikliği ile mücadelede merkezi yönetimin oluşturduğu azaltım ve uyum politikalarının hayata geçirilmesinde kentlere (belediyelere) de sorumluluklar yüklenmiştir.

İklim değişikliği sorunu ile mücadelede Çerçeve Sözleşme ile Kyoto Protokolünün uygulandığı iki taahhüt döneminde genel olarak sorumlulukların yerine getirilmesinde devletler öne çıkmaktadır. Ancak, geçen süre zarfında devletlerin iklim değişikliği sorunu ile mücadelede başarılı olmadıkları görülmüştür. Bu kapsamda Paris Anlaşmasıyla birlikte kentlerin iklim değişikliği ile daha aktif mücadele etmesi öngörülmekte ve kentlere de önemli sorumluluklar düşmektedir. Bununla birlikte her yıl BM tarafından iklim zirveleri toplanmakta ve bu zirvelere kentlerin politik aktörleri olan belediyelerin katılımları gittikçe artmaktadır. Bu zirvelerde kentler arasında iş birliğinin artırılması, yerel yönetimler için fonlar ve teknik desteklerin tanımlanması, kentlerin sera gazı salımlarının ortak izlenmesi, deneyim paylaşımı, bilgi akışı, örnek uygulamaların izlenmesi gibi başlıkların öne çıktığı görülmektedir. Bu kapsamda kentlerin iklim değişikliği ile mücadele çabaları gittikçe artmaktadır.

3. KENTLERİN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELEDE ÇABALARI

İklim değişikliği ile yerel düzeyde mücadeleye ilişkin konular 1990’lı yıllardan itibaren kentsel gündemde yer almaya başlamıştır. İklim değişikliği sorununa karşı kentsel tepkinin dinamikleri iki aşamada ele alınabilir. Belediye gönüllülüğü olarak adlandırılacak birinci aşamada (Bulkeley, 2013) ağırlıklı olarak bazı Kuzey Amerika ve Avrupa kentleri, iklim değişikliğinin potansiyel önemini kabul ederek yetki ve sorumlulukları çerçevesinde sera gazı emisyonlarını azaltacak çeşitli stratejiler ve politikalar uygulamışlardır. Bu aşamada iklim değişikliğine yönelik politikaların oluşturulmasında ulus üstü kent ağlarının etkisi büyüktür (Betsill ve Bulkeley, 2004:471-472; Talu, 2019:32). İklim

değişikliğine karşı kentsel tepkinin dinamikleri stratejik şehircilik olarak adlandırılan ikinci aşamada, 2000’li yıllardan itibaren daha da büyüyerek farklı coğrafyalardaki kentlere yayılmıştır. Bu aşamada da kent ağlarının yerel iklim politikalarının gelişiminde önemli katkıları olmuş ve iklim değişikliği birçok kentte yerel gündemin bir parçası haline gelmeye başlamıştır. Belediye gönüllülüğü döneminde uygulanan azaltım politikalarına uyum politikaları da eklenerek kentlerin dirençliliği artırılmaya çalışılmıştır (Bulkeley ve Betsill, 2013:140-141).

Dünya üzerindeki birçok kent, iklim değişikliğine karşı savunmasız durumdadır. Kentlerin iklim değişikliğine karşı direnç gösterebilmeleri ve dayanıklılıklarını artırabilmeleri için kapsamlı kamu politikaları ve ortak dayanışmayla dönüşüme ihtiyaçları vardır. Bu kapsamda kimi kentler başarılı örnek uygulamaları ile öne çıkmaktadır. Bu kentler, sera gazı envanterlerini hazırlayarak azaltım hedefleri doğrultusunda enerji, tarım ve su kaynaklarını planlamakta ve yaşam alanlarını yönetmektedir. Ayrıca bu kentler, yeni kentsel altyapı düzenlemesiyle birlikte sürdürülebilir, yaşanabilir ve dirençli kentler ve toplumlar oluşturmayı hedeflemektedir (Çolakoğlu, 2021:221). Bu bağlamda dünyadaki birçok metropol kent yönetimi, yerel iklim politikalarını oluşturarak 2030 yılına kadar sera gazı salımlarını azaltmaya çalışmakta ve 2050 yılında ise sıfır karbonlu kent olma hedefini gerçekleştirmek için çabalamaktadır (C40, 2024). Bu çerçevede iklim değişikliği ile mücadelede iyi uygulama örneği olarak New York, Hamburg ve Stockholm’un yerel iklim eylem planları verilebilir.

ABD’nin New York kentinde deniz seviyesindeki artışlar ve yüksek sıcaklıklar gibi çeşitli iklimsel tehlikeler ve ani hava olayları karşısında, kent yönetimi yerel iklim eylem planını geliştirmekte ve yeni politika ve stratejiler belirlemektedir. Kent yönetimi; PlanNYC (New York City - New York Şehri) kapsamında bina, enerji, ulaşım ve atık sektörlerinden kaynaklanan sera gazı emisyonlarını 2030 yılına kadar %30 seviyesinin altına indirmek için hedefler ortaya koymuştur. Bu doğrultuda kentin karbon ayak izini düşürmek için 2030’a kadar büyük azaltım potansiyeli ile 400.000 tCO_{2e}’den ve küçük azaltım potansiyeli ile de 400.000 tCO_{2e}’den fazla emisyon azaltımı öngörülmektedir (The NYC Mayor’s Office of Sustainability, 2017).

Almanya’nın Hamburg kenti, 1990 yılından bu yana iklim politikasında aktif rol oynamaktadır. Kent, iklim değişikliği ile mücadele etmek için “Hamburg İklim Eylem Planı 2007-2012” hazırlayarak faaliyetleri üst düzey yapıda birleşmiştir. Hamburg, 2050 yılına kadar karbon emisyonlarını 1990 yılına kıyasla kademeli olarak en az %80 oranında azaltmayı hedeflemektedir. 2030 yılına kadar ise kentin karbon emisyonlarının yarıya indirilmesi hedeflenmektedir. Bu nedenle kent, kendi yetki alanındaki önlemleri artırmakta ve ulusal politika eyleminin uygulanmasını tam olarak desteklemektedir. Azaltım hedefi tüm kent için görev kabul edilmektedir (Hamburg Climate Plan, 2013).

Avrupa’nın önemli çevre şehirlerinden biri olan İsveç’in Stockholm kenti, iklim ve çevresel sürdürülebilirliği politikaların ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Avrupa’nın önde gelen iklim şehirlerinden olan Stockholm’da 1990’dan bu yana kentin iklim etkisi ve sera gazı emisyonları yarıdan fazla azaltılmıştır. Kentin iklim ve çevre üzerindeki etkisini azaltmak için sürekli stratejiler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır (Stockholm Stad, 2024). Stockholm, iklim eylem planını hazırlayarak 2040’ta fosil yakıtsız ve iklim dostu bir kent olmayı hedeflemektedir. Planda, emisyonların mümkün oldukça azaltma hedefiyle bir iklim bütçesi oluşturmakta ve bu bütçenin 2040 yılına kadar hem fosilden arınma hem de sıfır net sera gazı emisyonuna ulaşması amaçlanmaktadır. Plan, 2040 yılına kadar emisyonların azaltılmasına yönelik tedbirlerin ana hatlarını çizmektedir (Stockholm Stad, 2020).

Kentlerde sera gazı salımlarının azaltılması ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlanması için kentleri oluşturan sistemlere ve mekanlara dair ekonomik, sosyal ve ekolojik unsurlar ile geleceğe yönelik politika ve planlama kararlarına daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Kentsel planlama kararları iklimi etkilemekte ve iklim değişikliği de kentleri etkilemektedir. Bu bağlamda dünyada pek çok kent yönetimi iklim değişikliği ile mücadelede yerel politikalar oluşturarak yerel iklim değişikliği eylem

planlarını hazırlamaya ve uygulamaya başlamıştır. Bununla birlikte uluslararası camiada öteden beri yerel iklim eylem planlarının hazırlanmasına ilişkin olarak azaltım ve uyum politikaları kapsamında birçok çalışma yapılmakta ve bu faaliyetler geliştirilerek kentlerin yönetimine ışık tutmaya devam etmektedir (Talu, 2019:6).

Kentler iklim değişikliği ile mücadele ederken uluslararası ölçekte ortak platformlar ile birlikte hareket etmektedir. Ulus ötesi bu ağların kentlerin iklim değişikliği politikalarının şekillenmesi üzerinde önemli rolleri vardır (Broto, 2017:2). Küresel ölçekte Sürdürülebilir Kentler Birliği (*Local Governments for Sustainability - ICLEI*), Büyük Kentler İklim Liderlik Grubu (*C40 Cities Climate Leadership Group - C40*), Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi (*Global Covenant of Mayors for Climate and Energy*) ve İklim Değişikliğiyle Mücadeleye Yönelik Devlet Dışı Aktörler Platformu (*Non-State Actor Zone for Climate Action - NAZCA*) kentlerin iklim değişikliği ile mücadelesinde uluslararası düzeyde en çok öne çıkan ağlar arasındadır (Çolakoğlu, 2019:25-26). Ulus üstü bu tür örgütlenmeler, iklim değişikliği eylemlerini hayata geçirmede kent yönetimlerine kılavuzluk yapmaktadır. Bu ağların politika planlanması, motivasyonu ve kolektif sorumluluğu artırmada belediyelere önemli destekleri olmaktadır (Talu, 2019:41).

Ulus üstü ağların yerel iklim politikalarının oluşmasında belediyelere önemli katkıları olmaktadır. C40, ICLEI vb. ulus üstü ağlar iklim değişikliği ile mücadelede sera gazı salımının azaltımında ve uyum politikalarının hayata geçirilmesinde üyelerini yönlendirmekte ve yardımcı olmaktadır. Ulus üstü ağlar, yerel iklim eylem planlarının hazırlanmasında tecrübe paylaşımı, uzmanlık, teknik destekte bulunma gibi konularda belediyelere katkı sağlamaktadırlar (Andonova vd., 2009). Bu süreçte Türkiye’de büyükşehir belediyeleri yerel iklim politikalarını geliştirmek için finans, bilgi ve veri temininde uluslararası kaynaklara yönelmeyi tercih etmektedirler. Ulusal düzeydeki destek ve yönlendirmeler yetersiz kaldığı için belediyeler ulus üstü kent ağları ile güçlü ilişkiler kurmaya çalışmaktadırlar (Balaban vd., 2021:26). Bununla birlikte iklim değişikliği ile mücadelede merkezi yönetimin oluşturmuş olduğu politikalar ve yönlendirmeler ile belediyelere rehberliği süreci kolaylaştıracaktır.

4. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE BELEDİYELERİN KURUMSAL YAPILANMA İLİŞKİSİ

Önceki iki başlıkta iklim değişikliği politikaları ile kentlerin iklim değişikliği ile mücadele çabaları ortaya konulmuştur. Bu başlıkta ise öncelikle kurumsallaşma kavramına değinilecek ve ardından iklim değişikliğinin belediyelerin kurumsal yapılanmaları ile bağlantısı ortaya konulacaktır.

Literatürde değişik şekillerde tanımlanan kurumsallaşma kavramını Broom ve Selznick (1955:238); “*istikrarsız, gevşek bir şekilde organize edilmiş veya dar teknik faaliyetlerden düzenli, istikrarlı, sosyal olarak bütünleştirici kalıpların ortaya çıkması*” olarak tanımlamaktadırlar. Bayer’e (2005:126) göre kurumsallaşma, kurumsal çevreye uyumun sağlanarak baskılara ve beklentilere cevap verilmesidir. Şahman vd.’a (2008:5) göre kurumsallaşma, en alt birimden en üst birime kadar tüm çalışanlar tarafından benimsenmiş ve kurumun kişiliğini yansıtan değer, kural ve standartların uygulanmasıdır.

Kurumsallaşma belli standartların uygulayamaya konulduğu bir yapıyı anlatmak için kullanılan bir kavram olarak değerlendirilebilir. Kurumda standart birtakım kuralların uygulanması ile işlerin düzenli yürütülmesinin önü açılmakta ve kurumların kendine özgü kültürleri oluşmaktadır. Böylece kurumdaki işlerin yürütülmesinde kişisel birtakım unsurlar yerine prosedür, standart ve kurallara göre işler yürütülerek kurumun şahsiliğinden uzaklaşması sağlanmış olmaktadır (Başköy ve Kızılboğa Özasan, 2021:1020). Bir kurumun kurumsallaşabilmesi için kurumsal yönetimi benimsemesi ve uygulaması gerekir. Literatürde kurumsal yönetim daha çok özel sektör işletmelerine mahsus bir anlayışı ifade

ederken, kamu örgütlerinde ise kamu kuruluşlarının yeniden yapılandırılması yaklaşımını ifade eder (Karaman, 2011:23).

Kurumsallaşma bir süreç olup, örgütsel etkileşim ve adaptasyon kalıplarından ortaya çıkan ayırt edici biçimlerin, stratejilerin, bakış açılarının ve yetkinliklerin ortaya çıkış izini sürmektir. Kurumsallaşma yeni koşullar veya talepler karşısında örgüt yapısında değişiklik yapma hazırlığıdır (Selznick, 1996:271). Dinamik bir süreç olan kurumsallaşma, değişen çevresel koşulların sürekli takip edilmesini ve kurumun örgütsel yapısı, hedefleri, iş gücü nitelikleri, kullanılan teknoloji, iş görme yöntemleri vb. değişim ve dönüşüme karşı uyarlanmasını gerektirir (Karpuzoğlu, 1999:66).

Değişim ve dönüşümün ön plana çıktığı bilgi çağında kurumların varlıklarını sürdürebilmeleri için kurumsallaşmaya ihtiyaçları vardır. Bu çerçevede yerel halkın mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan ve yerel özerkliğe sahip, halka yakın yönetim birimleri olan belediyeler; kurumsal yapılarındaki dönüşümler ile hizmet kalitelerini artırabilmektedirler. Belediyelerin bu süreçte başarılı olabilmelerinin temel şartı kurumsallaşma düzeyine katkı sağlayan sürdürülebilirlik ilişkili tedbirleri almalarıdır (Başköy ve Kızılboğa Özaslan, 2021:1020-1021).

Kamu kurumlarını kapsayan yeniden yapılandırma çalışmaları örgütlü yapıyı rasyonel hale getirerek kurumsal yapı içerisinde çözüm üretmekte ve dolayısıyla kurumsallaşmaya katkı sağlamaktadır (Sarica, 2015:321). Bu çerçevede kurumsallaşma hedefini benimseyen belediyeler çağın gerektirdiği hizmetleri sunabilmeleri için yüzlerinin yeniliklere dönük olması gerekir (Çalışkan, 2016:131). Çağımızın önemli sorunlarından biri olarak görülen iklim değişikliğinin etkilerine karşı yerel düzeyde mücadele edilebilmesi için belediyelere de önemli görevler düşmektedir. Belediyelerin iklim değişikliğine ilişkin faaliyetleri ve hizmetleri yürütebilmeleri için kurumsallaşmaları veya kurumsal yapıları içerisinde bu hizmetleri yürütebilecek birimleri kurmaları gerekmektedir.

Bu bağlamda Türkiye’deki belediyeler iklim değişikliği sorunu ile mücadele edebilmek için çeşitli kurumsal yapılanmalar oluşturmuşlardır. Bu yapılanmalar iklim değişikliği ve sıfır atık birimleri ile çevre koruma ve kontrol birimlerinden oluşmaktadır. Belediyeler yerel düzeyde iklim değişikliği ile ilgili politikaları oluşturmak, bilinçlendirme faaliyetlerini düzenlemek, çevresel sürdürülebilirlik projelerini hayata geçirmek ve yerel iklim eylem planlarını hazırlamak için bu birimlerden yararlanmaktadırlar.

5. YÖNTEM

Çalışmada literatür taraması yöntemi kullanılarak iklim değişikliği konusunun belediyelerin kurumsal yapılanmaları üzerindeki etkilerini saptamak için daha önce yazılmış olan makale, kitap, bildiri, lisansüstü tezler vb. kaynaklardan yararlanılmıştır. Çalışmada kullanılan veriler, Devlet Teşkilatı Merkezi Kayıt Sistemi ile belediyelerin web sayfaları incelenerek derlenmiştir. Bu verilerden istifade edilerek belediyelerin iklim değişikliği ve sıfır atık birimlerini kurup kurmadıkları saptanmıştır. Bu saptanmayla birlikte büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerin kurumsallaşma düzeyleri ortaya konulmuştur. Çalışma Türkiye’deki tüm belediyeleri kapsamamakta, 30 büyükşehir ve 51 il belediyesi

ile sınırlandırılmıştır³. Bununla birlikte günümüzde öne çıkan iklim değişikliği olgusu bağlamında çalışmaya konu olan belediyelerin kurumsal yapılanmalarında sadece iklim değişikliği ve sıfır atık birimlerinin kurulup kurulmadığı da araştırmanın sınırlılığı arasında yer alır.

6. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE’DEKİ BELEDİYELERİN KURUMSAL YAPILANMALARI

Türkiye’de belediyeler, mahalli müşterek nitelikteki hizmetleri yerine getirmektedirler. Belediyelerin yapacakları görevler mevzuat ile düzenlenmiştir. Belediyelerin görev ve sorumlulukları liste usulü yöntemi ile ilgili kanunlarda sıralanmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14 inci maddesinde belediyelerin görev ve sorumluluklarına yer verilmiştir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 ‘nci maddesinde büyükşehir ile büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve sorumluluklarına yer verilmiştir. Anılan kanunlar belediyelerin görev ve sorumluluklarına yer veren temel yasalardır. Bununla birlikte diğer kanunlarda da belediyelere ilişkin görev ve yükümlülükler rastlamak mümkündür. Örnek olarak 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 11 inci maddesinde “.... Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletirmekle yükümlüdürler ...” hükmü gösterilebilir. Başka kanunlarda da bu türden örnekler gösterilebilir.

Belediyelerin yürütecekleri hizmetler ile görev, yetki ve sorumlulukları coğrafi alan ile sınırlandırılmıştır. Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin sorumlulukları ve hizmet alanı il mülki sınırlarını, büyükşehir ilçe belediyelerinin ilçe mülki sınırları kapsarken diğer belediyelerde ise sadece belediye sınırlarını kapsamaktadır. Ayrıca mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilmektedir.

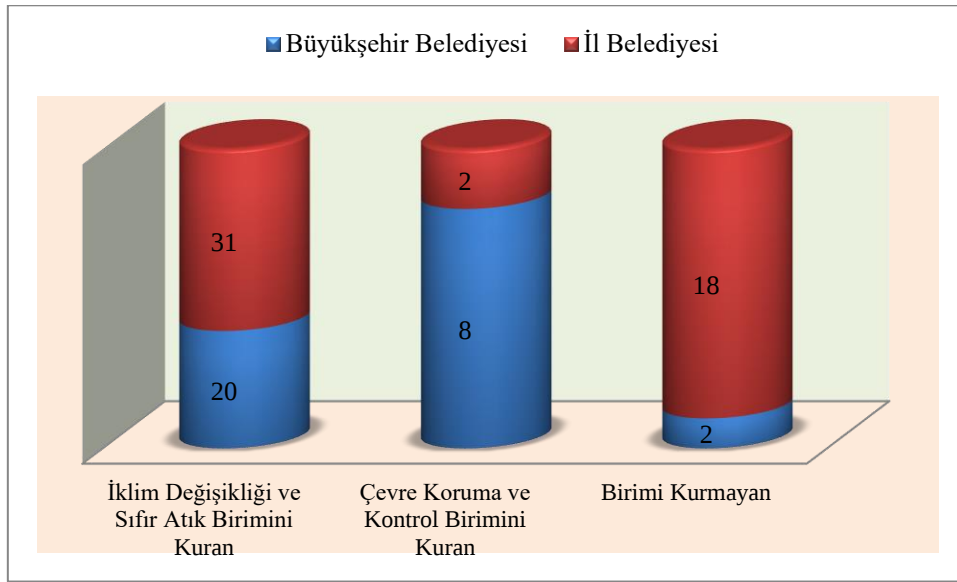
Belediyeler mahalli müşterek nitelikli hizmetleri yürütürken kurumsal yapıları içerisinde birimler kurmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 48 inci maddesinin birinci fıkrasına göre “*belediye teşkilatı, norm kadroya uygun olarak yazı işleri, mali hizmetler, fen işleri ve zabıta birimlerinden*” oluşmaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre “*beldenin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, norm kadro ilke ve standartlarına uygun olarak gerektiğinde sağlık, itfaiye, imar, insan kaynakları, hukuk işleri ve ihtiyaca göre diğer birimler*” kurulabilmektedir.

Türkiye’de belediyelerin iklim değişikliği ile mücadelede iyi hizmet sunabilmeleri için bu konuda kuracakları birimler yapacakları çalışmalara katkı sağlayacağı ve çalışmanın niteliğini artıracığı düşünülmektedir. Bu anlamda belediyelerin yerel düzeyde iklim değişikliği ile mücadele edebilmesi için kurumsallaşmaları önem arz etmektedir. Bu bakımdan iklim değişikliği, Türkiye’deki belediyelerin örgütsel yapıları üzerinde önemli etkilere sahiptir. Belediyelerin görev ve sorumluluklarına iklim değişikliği gibi yeni bir hizmet veya faaliyet alanı eklenmiş, belediyeler yeni politika ve stratejiler oluşturmak zorunda kalmışlardır. İklim değişikliğine ilişkin faaliyetlerin yürütülebilmesi için belediyeler örgütsel olarak yeniden yapılanmakta ve yeni birimler kurmaktadır.

³ Türkiye’de 30 büyükşehir, 51 il, 922 ilçe ve 390 belde belediyesi olmak üzere toplamda 1393 belediye vardır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2024). Elbette bazı büyükşehir ilçe belediyelerinin nüfusu il belediyelerinden daha fazla olabilmektedir. Bununla birlikte bazı ilçe belediyeleri de iklim değişikliğine ilişkin çalışmaları yürütmekte ve bu yönde kurumsallaşabilmektedirler. Ancak bu çalışmada iklim değişikliği olgusunun belediyelerin kurumsallaşmasına etkisi incelenirken il belediyeleri düzeyinde sınırlandırılmaya gidilmiştir. Türkiye’deki tüm belediyeleri incelemek, büyük bir veri seti ve detaylı analiz gerektirdiği için çalışma 30 büyükşehir ve 51 il belediyesi ile sınırlandırılarak araştırmanın kapsamı daha yönetilebilir ve odaklanabilir hale getirilmiştir. Büyükşehir ve il belediyeleri daha gelişmiş kurumsal yapılar ve kaynaklara sahip olabilmektedirler. Bu sebeple iklim değişikliği olgusuna ilişkin çalışmaları bu düzeyde incelemek daha anlamlı ve karşılaştırılabilir bulgular elde edilmesine katkı sağlayabilmektedir. Çalışmaya konu olan büyükşehir ve il belediyelerinin adlarına, “6. İklim Değişikliği Bağlamında Türkiye’deki Belediyelerin Kurumsal Yapılanmaları” başlığı altında yer alan farklı dipnotlarda yer verilmiştir.

Bu bağlamda, Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte 2020 yılında ve sonrasında yapılan değişikliklerle birlikte belediyeler iklim değişikliği ve geri dönüşüm kapsamında görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmek yeni birimler kurabilmektedirler. Bu doğrultuda anılan yönetmelik gereği büyükşehir belediyelerinde iklim değişikliği ve sıfır atık daresi başkanlığı; il ve ilçe belediyelerinde ise iklim değişikliği ve sıfır atık müdürlüğü birimlerinin kurulması zorunlu hale getirilmiştir (Kavut, 2023:137).

Bu düzenlemeyle birlikte belediyelerin kurumsal yapısı içerisinde iklim değişikliği ve sıfır atık biriminin yer alması yerel düzeyde iklim politikalarının uygulanması ve iklim değişikliğinin daha etkin yönetimi açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda belediyelerin iklim eylem planlarını hazırlamaları ve bu doğrultuda kentin sera gazı salımlarının azaltılması, iklim değişikliğine uyum kapasitesinin artırılması, eylem planlarının uygulanması, izlenmesi ve sonuçlarının takip edilmesi aşamalarında iklim değişikliği ve sıfır atık birimlerine önemli görevler düşmektedir. Belediyelerin kurumsal yapısında bu şekilde bir yönetim biriminin oluşturulması, ayrıca yerel düzeyde iklim değişikliği faaliyetlerinin takip edilmesi ve kentlerin gerçekleştirmiş oldukları uygulamaların izlenmesine de katkı sağlamaktadır.



Şekil 1. Belediyelerin İklim Değişikliği ve Çevre Koruma Birim Sayısı

Kaynak⁴: (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Türkiye’de belediyeler iklim değişikliği ile yerel ölçekte mücadele etmek için yeni birimler kurmakta ve kurumsallaşmaya gitmektedirler. Grafik 1’de görüldüğü üzere 20 büyükşehir belediyesi⁵ doğrudan iklim değişikliği ve sıfır atık birimini kurarken, 8 büyükşehir belediyesi⁶ ise doğrudan birimi kurmayarak çevre koruma ve kontrol birimi bünyesinde iklim değişikliği ile mücadeleye ilişkin hizmetleri yürütmektedir. 2 büyükşehir belediyesinin⁷ iklim değişikliğine ilişkin herhangi bir birimi bulunmamaktadır. 51 il belediyesinden 31’i⁸ doğrudan iklim değişikliği ve sıfır atık birimini kurarken,

⁴ Grafikte kullanılan veriler Mayıs 2024 yılına aittir. Veriler, Devlet Teşkilatı Merkezi Kayıt Sistemi ile belediyelerin web sayfaları incelenerek derlenmiştir.

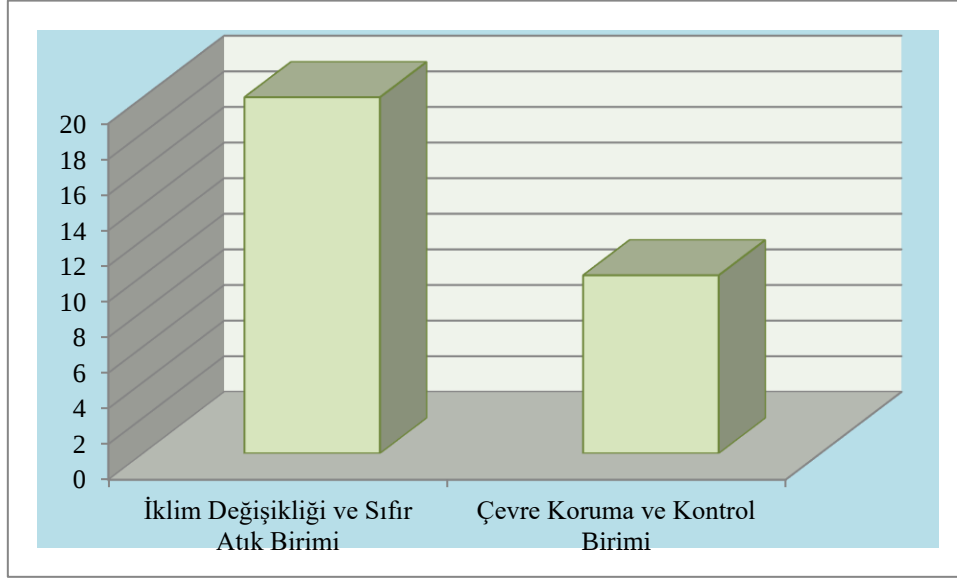
⁵ Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Hatay, Mersin, İzmir, Kayseri, Konya, Manisa, Mardin, Ordu, Sakarya, Samsun, Tekirdağ, Şanlıurfa

⁶ Bursa, Gaziantep, İstanbul, Kocaeli, Malatya, Muğla, Trabzon, Van

⁷ Aydın, Kahramanmaraş

⁸ Ağrı, Amasya, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Elazığ, Giresun, Hakkâri, Isparta, Kastamonu, Kırklareli, Kütahya, Nevşehir, Niğde, Rize, Siirt, Sivas, Tokat, Uşak, Yozgat, Aksaray, Karaman, Kırıkkale, Batman, Şırnak, Ardahan, Yalova, Karabük

2 belediye⁹ çevre koruma ve kontrol birimini kurmuş, 18 belediye¹⁰ ise bu yönde herhangi bir birim kurmamıştır.



Şekil 2. Büyükşehir Belediyelerinde Kurumsallaşma Düzeyi

Kaynak¹¹: (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

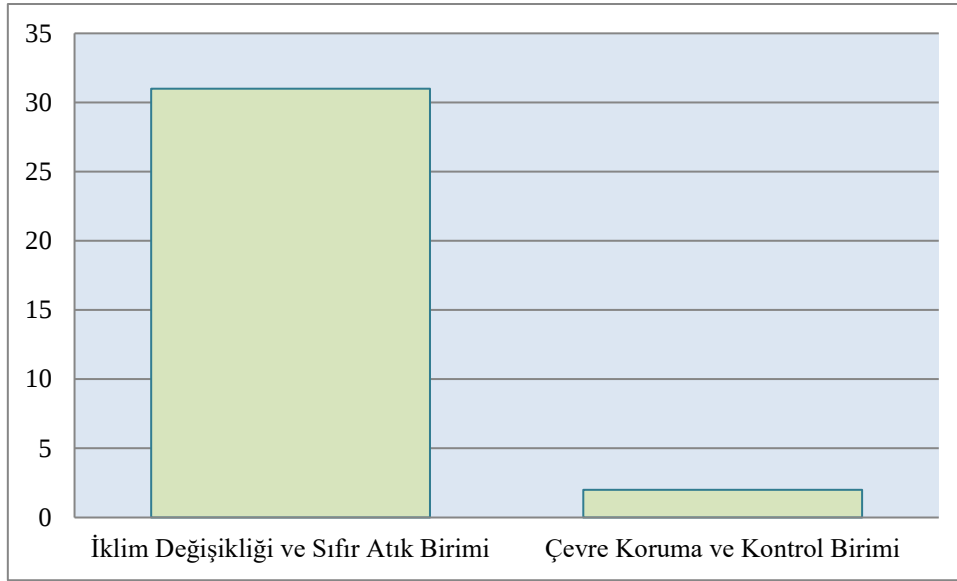
Türkiye’de 30 büyükşehir belediyesinden 20’si doğrudan iklim değişikliği ve sıfır atık birimini kurmuş, 8 büyükşehir belediyesi ise çevre koruma ve kontrol birimi bünyesinde atık yönetimi, sıfır atık, iklim değişikliği vb. şube müdürlüğü adı altında yapılanmaya gitmiştir (Grafik 2). Ancak 2 büyükşehir belediyesinde¹² çevre koruma ve kontrol birimi bünyesinde iklim değişikliğine ilişkin herhangi bir birim kurulmamıştır. Bu kapsamda büyükşehir belediyelerinde iklim değişikliği ve sıfır atık ile çevre koruma ve kontrol birimleri birlikte değerlendirildiğinden belediyelerin iklim değişikliği ile mücadelede yeni birim kurmada kurumsallaşma oranı %93 olarak gerçekleşmiştir.

⁹ Sinop, Osmaniye

¹⁰ Adıyaman, Afyonkarahisar, Artvin, Bolu, Çorum, Edirne, Erzincan, Gümüşhane, Kars, Kırşehir, Muş, Tunceli, Zonguldak, Bayburt, Bartın, Iğdır, Kilis, Düzce

¹¹ Grafikte kullanılan veriler Mayıs 2024 yılına aittir. Veriler, Devlet Teşkilatı Merkezi Kayıt Sistemi ile belediyelerin web sayfaları incelenerek derlenmiştir.

¹² Aydın, Kahramanmaraş



Şekil 3. İl Belediyelerinde Kurumsallaşma Düzeyi

Kaynak¹³: (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Türkiye’de 51 il belediyesinden 31’i doğrudan iklim değişikliği ve sıfır atık birimini kurmuş, 2 il belediyesi ise çevre koruma ve kontrol birimi bünyesinde yapılanmaya gitmiştir (Grafik 3). Ancak 18 il belediyesinde iklim değişikliğine yönelik herhangi bir birim kurulmamıştır. Bu kapsamda il belediyelerinde iklim değişikliği ve sıfır atık ile çevre koruma ve kontrol birimleri birlikte değerlendirildiğinden belediyelerin iklim değişikliği ile mücadelede yeni birim kurmada kurumsallaşma oranı %64 olarak gerçekleşmiştir.

7. SONUÇ

İklim değişikliği artan küresel bir endişe kaynağı olduğu için belediyelerin bu konuya daha fazla odaklanmaları ve gerekli yapılanmayı gerçekleştirmeleri önemli bir adım sayılır. Türkiye’de belediyelerin iklim değişikliği ile mücadele etmek için örgütsel yapıları içerisinde yeniden yapılanmaya gitmeleri, iklim değişikliği ve sıfır atık birimlerini kurmaları olumlu bir adım olarak değerlendirilebilir.

Büyükşehir ve il belediyeleri üzerinde bir değerlendirme yapıldığında; öncelikle 30 büyükşehir belediyesinden 20’sinin doğrudan iklim değişikliği ve sıfır atık birimini kurmuş olduğu, 8 büyükşehir belediyesinin ise çevre koruma ve kontrol birimi bünyesinde yeniden yapılanmaya gitmiş olduğu görülmektedir. İkinci olarak 51 il belediyesinden 31’inin doğrudan iklim değişikliği ve sıfır atık birimini kurmuş olduğu, 2’sinin ise çevre koruma ve kontrol birimi bünyesinde yeniden yapılanmaya gittiği görülmektedir. Belediyelerde iklim değişikliğine ilişkin yeni birimlerin kurulmasında küresel iklim değişikliği politikalarıyla birlikte merkezi yönetimin politika, strateji ve yönlendirmesinin etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte iklim değişikliğine yönelik faaliyetlerin yürütülmesinde yeniden yapılanma içerisinde olan belediyelerin yeniliklere açık oldukları, değişim ve dönüşüme ayak uydurdukları, kurumsallaşma düzeyine katkı sağlayan sürdürülebilirliğe dair tedbirler aldıkları söylenebilir.

Yeniden yapılanmaya giden belediyelerin çevresel sürdürülebilirlik konusunda artan bir farkındalığa sahip olduğu ve iklim değişikliği ile mücadelede adımlar atmaya istekli oldukları görülmektedir. Ancak yeniden yapılanmanın her belediyede aynı şekilde gerçekleşmediği görülmektedir. Yeniden yapılanmayla birlikte büyükşehir belediyeleri iklim değişikliğine ilişkin yerel

¹³ Grafikte kullanılan veriler Mayıs 2024 yılına aittir. Veriler, Devlet Teşkilatı Merkezi Kayıt Sistemi ile belediyelerin web sayfaları incelenerek derlenmiştir.

politika oluşturma, projeler geliştirme, toplumu bilinçlendirme, yerel iklim eylem planını hayata geçirme, ulus üstü kent ağları ile ilişki kurma, iklim zirvelerine katılma, tecrübe paylaşımı gibi faaliyetlerde daha etkin bir rol üstlenmekte ve başarımları düzeyleri daha yüksektir. İl belediyelerinin yarısından fazlasının yeniden yapılanma kapsamında iklim değişikliği ve sıfır atık birimlerini kurmaları önemli bir gelişmedir. Ancak bu belediyelerin yerel iklim eylem planını hayata geçirmede ve iklim değişikliği ile mücadeleye katkıları daha az ve başarımları düzeyleri daha düşüktür.

Sonuç olarak Türkiye’deki belediyelerin iklim değişikliği ile mücadelede kurumsal açıdan yeniden yapılanmaları olumlu bir gelişmedir. Ancak iklim değişikliği ile mücadelede kurumsallaşmaya giden büyükşehir belediyelerimizin yerel iklim politikalarını oluşturmada ve iklim eylem planlarını hayata geçirmede, bu çalışmada incelenen New York, Hamburg ve Stockholm kentlerinin eylem planları ile karşılaştırıldığında ortaya konulan hedeflerin gerçekleştirilmesinde ve uygulama sürecinde zorluklarla karşılaştıkları söylenebilir. Bu bağlamda büyükşehir ve il belediyelerimizin yerel iklim eylem planlarını geliştirirken dünya örneklerinden öğrenebilecekleri çok şey vardır. Bu süreçte tüm belediyelerin daha yüksek düzeyde ve tutarlılıkta çaba göstermeleri gerekir. Böylece yerel düzeydeki çabaların etkinliği artırılabilir ve iklim değişikliği ile mücadelede daha başarılı sonuçlar ortaya konulabilir.

Etik Beyan

“İklim Değişikliğinin Türkiye’de Belediyelerin Kurumsal Yapıları Üzerindeki Etkileri” başlıklı çalışmasının yazılması ve yayınlanması süreçlerinde Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına riayet edilmiş ve çalışma için elde edilen verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Katkı Oranı Beyanı

Çalışmadaki yazar çalışmanın yazılmasından taslağın oluşturulmasına kadar tüm süreçlere katkı yapmış ve nihai halini okuyarak onaylamıştır.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal/örgütsel herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.

KAYNAKÇA

- Andonova, L. B., Betsill, M. M. ve Bulkeley, H. (2009). Transnational Climate Governance. *Global Environmental Politics*, 9(2), 52-73.
- Balaban, O., Özgür, B. ve Sakar, B. (2021). İklim Değişikliğinin Bilimsel Temelleri, Tarihsel Gelişimi ve Yönetişim Bağlamı. G. Tuçaltan (Ed.), *İklim Değişikliği, Göç ve Yerel Yönetimler* içinde (ss. 8-27), SKL International AB.
- Başköy, D., ve Kızılboğa-Özaslan, R. (2021). Kurumsallaşmaya Etki Eden Faktörlerin Belediye Özelinde Analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 1018-1037.
- Bayer, E. (2005). İşletmelerde Kurumsallaşmanın Sorunsal Haline Gelmesi ve Kurumsallaşamama Nedenlerinin Belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(3), 125-142.
- Betsill, M. M. ve Bulkeley, H. (2004). Transnational Networks and Global Environmental Governance: The Cities for Climate Protection Program. *International Studies Quarterly*, 48(2), 471-493.

- Kavut, S. (2025). İklim Değişikliğinin Türkiye’de Belediyelerin Kurumsal Yapıları Üzerindeki Etkileri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(48): 251-265
- Broom, L. ve Selznick, P. (1955). *Sociology: A Text with Adapted Readings*. New York: Row, Peterson.
- Bulkeley, H. (2013). *Climate Change and the City*. London: Routledge.
- Bulkeley, H. ve Betsill, M. M. (2013). Revisiting the Urban Politics of Climate Change. *Environmental Politics*, 22(1), 136-154.
- C40 (2024). *Key Components of Climate Action Planning*. <https://www.c40.org/what-we-do/raising-climate-ambition/1-5c-climate-action-plans/>
- Çalışkan, G. (2016). *Belediyelerde Kurumsal İletişimin Kurumsallaşmadaki Önemi, İzmir Belediyeleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çolakoğlu, E. (2019). İklim Değişikliği, Sürdürülebilir Kentler ve Kentsel Planlama Etkileşimi. Serisi 11, İklim Değişikliği Alanında Ortak Çabaların Desteklenmesi Projesi (iklimİN). <https://www.iklimin.org/moduller/kentmodulu-surdurulebilirkentler.pdf>
- Çolakoğlu, E. (2021). Yerel Yönetimlerin İklim Değişikliğine Uyum: İklim Dirençli Kentler ve Topluluklar. İklim Değişikliğine Uyum Eğitimi, İklim Değişikliğine Uyum Konusunda Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi Eğitimi Projesi, Modül 2, (İklimi Duy). https://iklimiduy.org/modul/iklimiduy_modul_2.pdf
- Dışişleri Bakanlığı (2024). *Kyoto Protokolü*. <https://www.mfa.gov.tr/kyoto-protokolu.tr.mfa>
- Hamburg Climate Plan (2013). *Report by the Senate to the Hamburg Parliament Hamburg Climate Plan*. <https://www.hamburg.de/resource/blob/169838/2181d8808825e86b82cb70b84beb1dcd/d-21-2521-hamburg-climate-plan-data.pdf>
- IPCC (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis*. Cambridge University Press.
- IPCC (2024). *About the IPCC*. <https://www.ipcc.ch/about/>
- Karaman, Y. İ. (2011). *İl Özel İdarelerinin Kurumsallaşma Süreci (Batman İl Özel İdaresi)* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karpuzoğlu, E. (1999). *Aile Şirketlerinin Kurumsallaşma Düzeyini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kavut, S. (2023). *İklim Değişikliği Açısından Katı Atık Yönetim: Doğu Anadolu Bölgesi Belediyeleri Üzerine İnceleme* (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Kurnaz, L. (2019). *Son Buzul Erimeden: İklim Değişikliği Hakkında Merak Ettiğiniz Her Şey*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Öztürk, D. ve İba Gürsoy, S. (2023). Ekofeminist Perspektiften Paris İklim Anlaşması’nın Eleştirel Bir Değerlendirmesi. *Alternatif Politika*, 15(3), 522-549.
- Sarıca, S. Ö. (2015). Türk Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılandırma Çalışmalarının Bireyseldi ve Kurumsalcı Yaklaşımlar Açısından İncelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 319-338.
- Selznick, P. (1996). Institutionalism Old and New. *Administrative Science Quarterly*, (41), 270-277.
- Stockholm Stad (2020). *Climate Action Plan 2020-2023, For a fossil-free and Climate-positive Stockholm by 2040*. <https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/miljo-och-klimat/climate-action-plan-2020-2023.pdf>

- Kavut, S. (2025). İklim Değişikliğinin Türkiye’de Belediyelerin Kurumsal Yapıları Üzerindeki Etkileri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(48): 251-265
- Stockholm Stad (2024). *Climate and Environment*. <https://start.stockholm/en/about-the-city-of-stockholm/how-the-city-is-governed/climate-and-environment/>
- Şahman, İ., Tengilimoğlu, D. ve Işık, O. (2008). Özel Hastanelerde Yönetimin Profesyonelleşmesinin, Kurumsallaşma Süreci Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Alan Çalışması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 1-23.
- Talu, N. (2019). Yerel İklim Eylem Planlanması ve Türkiye Pratikleri, İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi 10, İklim Değişikliği Alanında Ortak Çabaların Desteklenmesi Projesi (iklimİN). https://www.iklimin.org/wp-content/uploads/egitimler/seri_03.pdf
- The NYC Mayor’s Office of Sustainability (2017). 1.5°C Aligning New York City with the Paris Climate Agreement. <https://climate.cityofnewyork.us/wp-content/uploads/2022/10/1point5-AligningNYCwithParisAgrmtFORWEB.pdf>
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2024). İstatistik Konuları, Nüfus ve Demografi - Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023 / Belediye Sayısı ve Nüfusu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684>, (02.09.2024).
- Türkeş, M. (2006). Küresel İklimin Geleceği ve Kyoto Protokolü. *Jeopolitik*, (29), 99-107.
- UNFCCC (1992). *United Nations Framework Convention on Climate Change*. <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>

Extended Abstract

The Impact of Climate Change on Organisational Structures of Municipalities in Türkiye

The aim of this study is to reveal the effects of climate change on the institutional structures of municipalities in Türkiye. Fighting climate change has started to be on the urban agenda at the local level since the 1990s. In the 1990s, mainly North American and European cities recognized the potential importance of climate change and implemented various strategies and policies to reduce greenhouse gas emissions within the framework of their authority and responsibilities. The dynamics of urban response to climate change spread to cities in different geographies extending further in the 2000s. Thus, climate change has begun to become a part of the local agenda in many cities. Cities create local climate policies, aiming to both reduce greenhouse gas emissions and adapt within the scope of combating climate change. Similarly, municipalities in Türkiye have started to get involved in the process of combating climate change. The guidance of the central government and supranational city networks has been effective in starting this process.

In Türkiye, the involvement of municipalities in the fight against climate change began to take shape with the central government's formulation of policies in the 2010s. In this regard, along with the policies, strategies and action plans developed by the central government within the scope of combating climate change and its effects, municipalities have also been assigned duties and responsibilities at the local level in this topic. Municipalities have important duties to ensure that cities can resist climate change and increase their resilience. In Türkiye, municipalities, especially metropolitan municipalities, are expected to prepare local climate action plans. In this context, metropolitan municipalities are trying to control greenhouse gas emissions from energy, agriculture, transportation and waste sectors in line with their reduction targets by preparing the city's greenhouse gas inventory and to implement low-carbon city policies. Although it seems that provincial municipalities are reluctant to implement local climate action plans, they are willing to reduce waste-related greenhouse gas emissions and contribute to the fight against climate change through recycling activities and energy production services from domestic waste in solid waste landfills. Municipalities in Türkiye are institutionalizing and have to establish new units in order to fulfill their responsibilities in the context of combating climate change. In order for municipalities to provide good service in combating climate change on a local scale, it is envisaged that the units they will establish on this issue will contribute to the work they will do and increase the quality of the work.

In this study, previously written articles, books, papers, graduate theses, etc. were examined to determine the effects of climate change on the institutional structures of municipalities by using the literature review method. In the field research, the web pages of the municipalities were examined and the data in the State Organization Central Registry System was used to determine whether the municipalities had established climate change and zero waste units. The institutionalization levels of metropolitan municipalities and provincial municipalities have been revealed with this analysis.

In this study, the effects of climate change on the institutional structures of Türkiye's 30 metropolitan cities and 51 provincial municipalities were examined. 20 out of 30 metropolitan municipalities have directly established climate change and zero waste units, and 8 metropolitan municipalities have restructured within the environmental protection and control unit. 31 out of 51 provincial municipalities have directly established climate change and zero waste units, and 2 have restructured within the environmental protection and control unit. While the institutionalization rate in metropolitan municipalities is 93% in establishing climate change and zero waste units, the institutionalization rate in provincial municipalities is 64%. Metropolitan municipalities have higher performance levels in institutionalization. The policies, strategies and guidance of the central government, along with global climate change policies, have been effective in establishing new units regarding climate change in municipalities. In addition, it can be said that municipalities that are restructuring in the execution of activities related to climate change are open to innovations, keep up with change and transformation, and take sustainability measures that contribute to the level of institutionalization.
